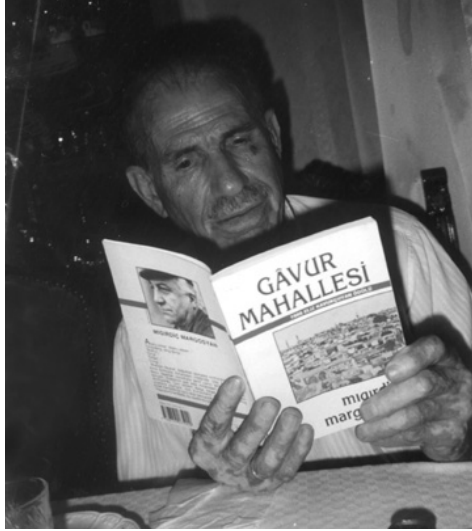

Kitap baskıya hazırlanırken,
14 Ekim 2006'da Amerika'da vefat eden,
Heredan-Diyarbakır-İstanbul-New Jersey çizgisinde
göçle geçen bir yaşam süren dayıma,
ustam Demirci Haço'ya...

İstanbul, 21.6.1994

Haçadur Temiz, 1923-2006

Ustam, varsın bundan böyle
Diyarbakır Demirciler Çarşısı'ndaki
örslerin kulağı çınlasın, anın bir de
bu kitaplarda yaşasın.

u s u l g e r e ğ i

Bu kitapta, Ermeni alfabesinden Latin alfabesine yapılan transkripsiyonlarda, kurallara uymaktan çok, özellikle Ermeniceye aşina okurlar dikkate alınarak, telaffuz ağırlıklı bir yazım tercih edilmiştir. Kitap adları vb.'nin yanı sıra Ermenice sözcükler *italik* dizilmiş, Diyarbakır ağzına özgü sözcükler ise genelde tırnak içinde ("küçe"), Kürtçe sözcükler ise kendi yazımlarıyla verilmiştir (Xalo).

Diyarbakır ağzının bazı seslerini ancak fonetik bir yazımla yansıtmak mümkün olmakla birlikte, yazarın bu ağızla kaleme aldığı bölümlerde bu yol seçilmemiş, sadece titreşimli sert "h" gırtlak ünsüzü için "gh" yazımı tercih edilmiştir (genelde "kh" ile, Kürtçe "x" ile yazılan ses).

Kısaltmalar: Erm. (Ermenice), Kür. (Kürtçe)

Türkçe yazımda, Adam Yayınları'nın *Ana Yazım Kılavuzu*'na uyulmaya çalışılmıştır.

y a y ı n c ı n ı n n o t u

TESPİH TANELERİ

A r a s Y a y ı n c ı l ı k

İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 231/Z.

34430 Tünel, Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 252 65 18 - 243 06 02

Fax: (0212) 252 65 19

info@arasyayincilik.com

www.arasyayincilik.com

ARAS - ÜRÜ 87

Mıgırđıç Margosyan

Tespîh Taneleri

Kapak Tasarımı

Mehmet Sinan Niyaziođlu

Kapak Fotođrafı

“Kafle” artığı iki Heredanlı (Diyarbakır, 1940’lı yıllar)

Dişçi Sarkis, nam-ı diğer Dişçi Ali, köylüsü ve has arkadaşı

Taşçı Mıgırđıç’ın, nam-ı diğer Zıfkar’ın ya da lakabıyla

“Maraşal”ın dişini tedavi ederken.

Dişçi Sarkis yazarın babasıdır, “Maraşal” ise ünlü sinema oyuncusu Sami Hazinses’in ya da Samuel’in, “Samo”nun...

*

Dişçi Ali İstanbul Şişli’deki, “Maraşal” Diyarbakır’daki, oğlu “Samo” ise Kadıköy’deki Ermeni mezarlığında yatıyor; birer tespih tanesi...

ISBN 975-7265-87-X

Baskı

Sena Ofset

2. Matbaacılar Sitesi 4NB7-9-11 Topkapı-İstanbul

Tel: (0212) 613 03 21

Birinci Baskı: Ekim 2006, İstanbul

Altıncı Baskı: Ağustos 2010, İstanbul

TESPİH TANELERİ

ANI-ROMAN

MIGİRDİÇ MARGOSYAN

MIGIRDİÇ MARGOSYAN

23 Aralık 1938'de Diyarbakır'da, Hançepek Mahallesi'nde (Gâvur Mahallesi) doğdu. Eğitimini Süleyman Nazif İlkokulu, Ziya Gökalp Ortaokulu, daha sonra İstanbul'daki Bezciyan Ortaokulu ve Getronagan Lisesi'nde sürdürdü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi.

1966-1972 yılları arasında Üsküdar Selamsız'daki Surp Haç Tıbrevank Ermeni Lisesi'nde müdürlüğün yanı sıra felsefe, psikoloji, Ermeni dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. Daha sonra öğretmenliği bırakarak ticarete atıldı. Edebi çalışmalarını aralıksız sürdürdü. Marmara gazetesinde yayımlanan Ermenice öykülerinin bir bölümü *Mer Ayt Goğmeri* [Bizim Oralar] adıyla kitap haline getirildi (1984) bu kitabıyla 1988'de, Ermenice yazan yazarlara verilen Eliz Kavukçuyan Edebiyat Ödülü'nü (Paris-Fransa) aldı. *Gâvur Mahallesi* (1992), *Söyle Margos Nerelisen?* (1995) ve *Biletimiz İstanbul'a Kesildi* (1998) adlı Türkçe kitaplarını, 1999'da ikinci Ermenice kitabı *Dikrisi Aperen* [Dicle Kıyılarından] izledi. *Gâvur Mahallesi* Avesta Yayınları tarafından *Li Ba Me, Li Wan Deran* [Bizim O Yöreler] adıyla Kürtçe olarak yayımlandı (1999).

Evensel gazetesinde "Kırveme Mektuplar" adlı köşesinde yazmayı sürdüren Margosyan'ın bu makalelerinin bir bölümü Lis Basın-Yayın tarafından *Kırveme Mektuplar* adıyla 2006'da Diyarbakır'da yayımlandı. 1996-99 yılları arasında *Agos* gazetesinde yayımlanan makalelerinden yapılan bir seçki olan *Zuma* 2009'da, *Evensel* yazılarından derlenen *Çengelliğne* (ilk basımı 1999, Belge) ve *Yeni Yüzyıl* ve *Gündem* gazetelerinde yayımlanan makalelerinden derlenen *Kürdan* 2010'da yayınevimize kitaplaştırıldı.

Kardeşim Ardaşes Margosyan'a teşekkür ederim;
bu kitabın yayın aşamasında sunduğu katkı,
çorbadaki "tuz"un çok ötesindedir.

M. M.

I

Tepesindeki yuvarlak, küçük sac tabelada zeytuni zemin üzerine beyaz harflerle 'Karagözyan Ermeni Yetimhanesi' yazılı demir kapıdan ürkek, çekingen adımlarla içeri girdiğimizde, adımlarımızın bizleri nereye, hangi istikbale doğru götürdüğünü bilemediğimiz gibi, hayal etmemiz de mümkün değildi. Demir parmaklıklı geniş bahçesiyle ana caddeden kendini sanki gizlemeye çalışan bir yetimhane binasına doğru yönelirken, bizleri ne tür bir gelecek, ne tür bir yaşam bekleyebilirdi ki!

İstanbul'a adım atar atmaz büyüklüğü karşısında şaşırıp kaldığımız lacivert su birikintisini, denizi, ilk kez Haydarpaşa Garı'nın zaman tüneline aşınmış mermer merdivenlerinden aval aval seyredip, ardından tıkıştırıldığımız bir kaptıkaçtıyla yandan çarklı bir arabalı vapur yolculuğundan sonra, kismetimize çıka çıka bir yetimhane kapısı çıktığına göre, hayal gücümüzü hangi pembe tablolar süsleyebilirdi?

Sahilbent vapurunun denizle öpüşen paslı çarklarıyla suyu köpürte köpürte yol alışımız... Kaptıkaçtının şişman, göbekli, dazlak şoförünün bir taraftan arabasının radyosunu kurcalayıp bir taraftan keyifli keyifli sigarasını tütütrek cızırtılı istasyonlar arasında gezinip durması... Karşı sahile geçişimiz, vart vart vart klakson sesleriyle meydanları, geniş caddeleri, apartmanları, kalabalık insan yığınlarını geride bırakarak nihayet gelip bir yetimhane kapısına dayanmamız...

İstanbul'a merhaba dediğimiz eylül ayının puslu bu ilk gününde ne ararken ne bulmuş, ne umarken neyle karşılaşmıştık!

Şişli'deki Karagözyan Ermeni Yetimhanesi...

Neden buradaydık? Yetim olmadığımız halde evimizden, köyümüzden, kentimizden yüzlerce kilometre uzaklıktaki İstanbul'da, bu yetimhanede işimiz neydi? Kendi evimizde, kendi ocağımızda, ana kucağında yiyecek bir lokma aşımız, içecek bir tas kuyu suyumuz kalmadığı için mi buralara apar topar postalanmıştık?

İki gün iki gecelik kara tren yolculuğunun ardından, adını sanını kitaplarda, mecmualarda okuduğumuz, camilerini, çeşmelerini gözler önüne seren renkli, siyah beyaz çeşitli manzaralarını genellikle yöremizdeki berber dükânlarının duvarlarına kimisi özenle çerçevelekip asılmış, kimisi çirişle ya da zamlarla yapıştırılmış resimlerden görüp hayranlıkla seyrettiğimiz bu koca kentte acaba hangi karanlık serüvenin başlangıcındaydık?

Serüvene yolculuk...

Acaba bizim oralarda, bizim ellerde, doğduğumuz o diyarlarda, daha ilk günden itibaren alnımıza kara leke gibi sürülen, sanki kızarmış iri bir et beni ya da kimimizin yanağında, çenesinde, üst veya alt dudağının kıvrımında, burnunun ucunda bir şark çıbanı gibi derin izler bırakan, boynumuzdan yafta gibi asılan, arada bir kulaklarımızın dibinde ansızın patlayıp yüreklerimizi burkan acısıyla "Gavur", "Filla" ya da "Ğhaço" sözcüklerinde yıllar yılı mayalanıp gizlenmiş, içimizde yuva kurup çöreklenmiş bir alınganlıktan bir an önce kurtulmanın özlemiyle mi başlamıştı bu yolculuk serüvenimiz?

Yol boyunca kömür isinden siyaha kesmiş tenimizle,

gözlerimizin akı daha bir ak, dişlerimiz sanki biraz daha parlak, yetimhane bahçesinde şaşkınlık içinde ilerlerken, etrafımızda toplanıp bizleri merakla izleyen, güçbela taşıdığımız ve kazara açılmasın diye kunnap, sicim ya da çamaşır ipleriyle firdolayı düğüm düğüm sağlamlaştırdığımız tahta bavullarımızı alaylı bakışlarıyla dikizleyen, çoğu da yaşitlarımız olan bu çocukların hepsi yetim miydiler? Kahverengi kısa pantolonlarına, kısa kollu haki gömleklerine, partial lastik ayakkabılarına, üniformayı andıran eski püskü giysilerine, sıfır numara kesilip “rut” edilmiş kafalarına ve özellikle de yaşı küçük olanların ikide bir akıp üst dudaklarını yalayan sümüklerini burunlarına çektiire çekiştire peşimize takıldıklarına bakılırsa, belli ki hepsi bu yetimhanenin gönülsüz mahkûmlarıydı...

Bahçe kapısının az ilerisindeki beton binanın girişine kadar çakılla, mıcırla kaplı daracık yolda etrafımızı çevreleyen bu meraklılar tayfası arasında kafile halinde yürürken, şaşkın, kırgın, üzgün, öfkeli, iyice çaresiz ve sanki dokunsan ağlayacak haldeydik. Diyarbakır’dan, Lice’den ta buralara, cehennemin bir bucağındaki bu yetimhaneye bizleri postalayan ana ve babalarımıza içimizden belki de sessizce küfürler yağdırıyorduk!

Niçin bu yad, bu yaban ellerdeydik?

Serüven...

* *

Ateşten bir top halinde gün boyunca şehri kasıp kavuran ağustos güneşinin tarihi surlar ardında kaybolup, yerini hafif, ılık bir rüzgâra terk ettiği o gece, çakılıp kaldığı Diyarbakır Garı’ndan bir an önce yola çıkmak için sabırsızlanan kara trenin derdi neydi? Az ötedeki bağ evlerinin minik pencerelerinden taşan ölgün gaz lambalarının titrek

ışıklarını, köpek ulumalarını geride bırakarak bir an önce ileri atılmak istercesine, kapkara kazanından arada bir bembeyaz bulut misali pıstıpıssst istim koyveren lokomotifin acelesi neydi? Başındaki kocaman kırmızı şapkasının yükü altında, daracık lacivert üniformasının içinde sıkışıp kaldığı için terleyip duran hareket memuruna gözünü dikmiş, neden sabırsızlanıyordu? Elinde evirip çevirdiği, ama bir türlü dudağına götürüp öttürmediği düdüğüne kızarak, ona pıstıpıssst küfür mü ediyordu kendi dilince yoksa?

Garın tam orta yerinde yolculara tepeden bakan yuvarlak, kocaman, Romen rakamlı ve bir dakikalık hamlelerle tık diyerek yürüyen saatin yelkovanı başını alıp tık tık tık gittiği ve hareket saati çoktan gelip geçtiği halde, hareket memuru kara trene yol vermemek için neden bu kadar direniyordu?

Gecenin karanlığını tepesindeki yuvarlak, parlak ışıkla bölerek ve gecikmiş olmanın telaşıyla uzaktan ısıklık çala çala gelen Kurtalan Ekspresi'nin gara girmesiyle, hareket memurunun üç kez öten tiz düdüğü ve onu sanki alay edercesine izleyen kara trenin keskin, acı ıslığı demir tekerlekleri harekete geçirirken arkamızdan el ve mendil, "marhama" sallayanların boğuk hıçkırıklarına gözyaşları mı karışıyordu ne!

Biletimiz İstanbul'a kesilmişti...

Adı şiirlere, türkülere, öykülere konu olmuş, masallarla yoğrulmuşken, Ermenice 'Aydzyami Ler', Kürtçe 'Çiyayê Reş', Türkçe 'Karacadağ' denen başı dumanlı bu eski volkanik dağın sırtlarından, yamaçlarından kopup gelen ve kantaralarla, künklerle, oluklarla, arklarla yedi bin yıllık tarihi kent Amida'ya, Diyarbakir'e, Diyarbakır sokakları-

na, “küçe”lerine, hanlarına, hamamlarına, evlerine, sokak aralarındaki musluksuz “kastal”larına dağılan ve tas tas içtiğimiz, bizim “Hemırvat” dediğimiz, adıyla sanıyla meşhur Hamırvat suyumuz kuruduğu için mi yola revan olmuştuk? Yoksa duvarları usta taşçılar tarafından demir gönyelerle, pergellerle ölçülüp ardından da keskilerle, murçlarla, taraklı çekiçlerle tıkırt tıkırt tıkırt yontulan siyah bazalt taşlarla örülen, toprak damlı, kireç badanalı evlerimizin bacaları artık tütmediği için, ya da taş avlulara açılan loş, serin kilerlerimizdeki bulgur, dövme, mercimek, nohut, fasulye, yağ, tuz, pekmez veya un küplerimiz boşaldığı ve yiyecek bir lokma kuru ekmeğimiz bile kalmadığı için mi biletimiz İstanbul’a kesilmişti?

Diyarbakır... İstanbul...

Bizler... ve patikayı andıran daracık yolda, koyunlarını otlatan çoban misali, asa niyetine koltuğunun altına nüfus cüzdanlarımızı, diplomalarımızı, karnelerimizi, vesikalık fotoğraflarımızı içeren şişkin bir dosyayı sıkıştırmış, sırtında aba yerine buruşuk ceketi, kırıksık pantolonu, tren isinden neredeyse grileşmiş beyaz gömleği, boynunda iğreti duran siyah kravatı ve başındaki kahverengi fötr şapkasıyla önümüzde yürüyen, Diyarbakır Ermeni cemaatinin bir *işğhani**, seçilmiş yöneticisi, Surp Giragos ve Surp Sarkis kiliseleri vakfı mütevelli heyeti başkanı Karnig Dabağyan veya kısaca Dabağ Karnig ya da nam-ı diğeriyle Dabağ Kemal...

Yaşları on iki ile on beş arasında değişen bizleri sağ salim getirip yetimhaneye teslim ettikten sonra gerisingeri Diyarbakır'a dönecek olan, bizim Karnig Dayi dediğimiz bu kır saçlı, kısa boylu, gün görmüş adamın yıllardan beri sırtında taşıdığı kamburu yol yorgunluğundan dolayı mı daha belirgindi, yoksa Diyarbakır Garı'ndaki hareket memurunun früşt früşşt früşşşt diye öttürdüğü metal düdüğünün tiz sesiyle başlayan yolculuğumuzun gönüllü rehberi olarak, istikbalimize dair kaygıları olduğu için mi biraz daha büyümüş, göze çarpar olmuştu?

Kim bilir...

*

Biletimizin İstanbul'a kesildiğinin kesin işareti olan o früşşşt sesinin ardından kara tren aniden hareketlenince

* *işğhan* [Erm. prens, bey]: Diyarbakır Ermenicesiyle, kilise vakıf mütevelli heyeti üyesi. *İşğhanlar* cemaat tarafından seçilir, konumları gereği, Ermeni toplumunun sivil liderleri sayılırlardı.

kompartımanın kapısına çarpıp kanayan başına mendil bastırıp “Bi şe yoğh! bi şe yoğh!” diyerek bizi rahatlatan, iki gün iki gece kâh uyanık, kâh uyuklayarak üst üste yığılıp kaldığımız, vıcık vıcık terleyip ekşi ekşi koktuğumuz daracak kompartımanda, her fırsatta, İstanbul’da açılan yeni bir Ermeni okuluna parasız yatılı öğrenci olarak bizleri götürmekten duyduğu mutluluğu dile getirip, anadilini bilmeyen insanların yarım insan olduğunu, kendisinin iyi kötü anadilini okuyup yazarken, patlak veren Birinci Cihan Harbi ve Seferberlik yıllarında Ermenilerin “kafle”ler halinde Der Zor’a sürülmesi sırasında tam da bizlerin yaşlarındayken hem yetim hem de yarım tahsilli kaldığını anlatarak, tren tekerleklerinin yeknesak tıkırtıları arasına sıkıştırdığı acı çocukluk anıları, sırtında bir ur gibi birikip geçmişe tanıklık eden bir kambura mı dönüşmüştü yoksa?

Belki de bu kambur, tarihin karanlık labirentlerine, onun küflü, nemli dehlizlerine açılan esrarlı bir kapıydı ve anahtarı, bizleri İstanbul’a postalayan büyüklerimizin kısacık şu cümlesinde saklıydı:

“İstanbul’a gidin, ana lisanınızı öğrenin, adam olun...”

Karnig Dayi önde, dört Liceli, iki Diyarbakırlı ana-dili serüveni yolcuları biz “uşağlar” ardında ve nihayet çevremizi saran sümüklü çocuklar taifesi, dar, uzun taş bi-naya açılan kapının geniş mermer merdivenlerinin önün-de kafile halinde durduk. Karnig Dayi binanın cephesinde büyük harflerle mermere kazınmış yazıyı işaret ederek yüksek bir sesle okudu:

“*Karagözyan Azkayin Vorpanots...*”

Ve dönüp bize açıkladı:

“*Vorpanots*, yani yetimğhana. *Azkayin* de milletin de-mağtır, yani Ermeni milleti yetimğhanası... Karagözyan, nur içinde yatsın, burayı vakfedenin soyadidir.”

Yol boyunca bizlere anadilini okuyup yazdığını gururla söyleyen ve şimdi de binanın cephesindeki Ermenice yazı-yı okuyarak bunu kanıtlayan Karnig Dayi’nin feri gitmiş gözleri bir anda parıldıyor, Karacadağ’ı andıran kamburu bu kez sanki küçülüyordu...

Yıllar önce henüz çocukken tanıştığı bu harfleri, şimdi bir binanın cephesine kazınmış görmenin sevinciyle mi, yoksa deminden beri önünde çakılıp kaldığımız mermer merdivenleri tırmanıp camlı ahşap kapıdan içeri girdiğimiz şu anda, çıktığı seferi başarıyla noktalamış bir kumandan edasıyla mı gururlanıyordu?

Belki de kaderin cilvesiyle bir zamanlar elinde olma-dan, ister istemez yarım kalan tahsiline, yıllar sonra bu *vorpanot*sta, bu yetimhanede bizler sanki onun adına sil baştan başlayarak, böylece tarihe karşı direnişini sürdürür-ken, o, iki damla sevinç gözyaşıyla bu anı kutluyor ya da bize mi öyle geliyordu yoksa?

Kim bilir...

*

Küf, nem ve yemek kokularının griye çalan duvarlarına iyice sinip yerleştiği bu binada eski partal elbisesiyle bizleri karşılayan hademenin önderliğinde uzun koridorun hemen başında, üzerinde 'Müdür' yazılı kapının önünde, bavullarımızı yere koyup kendisini beklememizi söyleyen Karnig Dayi, önce buruşuk ceketinin düğmelerini özenle ilikledi, sonra fötr şapkasını çıkardı, yumruk yaptığı eliyle kapıyı huşuyla, üç kez hafifçe tıklattıktan sonra, giderek daha ağır duymaya başlayan kulağını neredeyse kapıya dayayıp dikkatle bekledi. İçerden tam da anlaşılmayan bir homurtunun gelmesiyle kapıyı aralayıp içeri girdi. O ana kadar dikkatlerini hep Karnig Dayi'nin üzerinde yoğunlaştıran hademe, onun içeri girip yavaşça kapıyı kapatmasıyla bu kez bizleri aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı iyice süzdükten sonra, etrafımızda çember oluşturan, giderek ensemizde hissettiğimiz nefesleriyle bizleri bir bakıma bunalan meraklı çocukları tavuk kışkışlarcasına uzaklaştırıp bahçeye çıkardı.

Karnig Dayi bizim oraların, Diyarbakır yöresinin Ermenicesiyle içerde bir şeyler anlatıyor, arada bir de değişik tarzda Ermenice konuşan bir kadın sesi geliyordu. Kapı ardından kulak misafiri kesildiğimiz halde yarım yamalak duyduğumuz konuşmalarını bavullarımızın yanında dikilmiş dinliyor, bir şey anlayanımız var mı diye birbirimize soru dolu gözlerle bakıyorduk.

Yer yer sıvaları dökülmüş, uzun, loş koridorda sağlı sollu odalara açılan kapıların kiminde 'I. Sınıf', kiminde 'III. Sınıf' yazan levhalar vardı. Tam karşımızda 'Yemekhane' levhası duruyor, eski, aşınmış, mozaik merdivenlerle inilen bodrumdan tencere sesleriyle birlikte kesif bir

soğan kokusu binaya yayılıyordu. İçerde, Karnig Dayi ile, giderek sanki biraz daha telaşla, zaten anlamadığımız kelimeleri biraz daha yutarak, biraz daha azarlayıcı bir ifadeyle konuşan bu kadın arasındaki diyalogun sonu nereye varacaktı?

Az sonra, muğlak, donuk yüz ifadesiyle kapıda görünen Karnig Dayi, bavullarımızı öylece bırakıp sessizce içeri girmemizi söyledi. Heyecandan pancar kesilmiş suratlarımızla, ürkek, tedirgin adımlarla peş peşe odaya girerken, hemen dikkat çeken kalın camlı gözlüklerinin ardındaki sevecen, güleryüzlü bakışıyla bizleri sanki ana sevgisiyle kucaklamaya hazırlanan kır saçlı bir kadın mı bekliyordu, yoksa iki gün önce ayrıldığımız analarımızın özlemiyle bu yaşlıca kadını bir ana gibi mi görmek istiyorduk?

Belli ki müdür olan bu kadın, bakışlarını üzerimizde odaklayıp, bizleri tepeden tırnağa tek tek süzdükten sonra koltuğundan kalkarak yanımıza geldi, çilli, kırışık elleriyle başlarımızı şefkatle okşayarak adlarımızı sordu:

“Anunt inç e?”

Onun hakkında galiba yanılmış, yüzünü bile görmeden, sadece sesinden dolayı gudubet bir yöneticiyle karşılaşacağımızı sanmıştık. Her birimize ayrı ayrı yönelttiği, bizim Diyarbakır Ermenicesinde ‘Adın ne?’ demek olan “Enunt inç e?”den pek de farklı olmayan sorusu karşısında, ürkek, çekingen, utangaç, kendimizin bile zor duyacağı bir fısıldamayla adlarımızı, isimlerimizi sıralıyorduk:

“Arisdages... ”

“Artin...”

“Torkom...”

Diyarbakır’da, Gâvur Mahallesi’nde, Hançepek’te, Ermeni çocuklarının genelde okuduğu Süleyman Nazif ya

da Cumhuriyet İlkokulu'nda her yeni gelen öğretmen adlarımızı sorduğunda utanıp sıkılarak, kızarıp bozarak, yutkunarak, adeta fısıldarcasına isimlerimizi söylerken; Ahmet, Mustafa, Ali, Kemal, Hasan, Ayşe, Fatma, Zeynep yerine, ilk kez duyduğu için, Arisdages, Jirayr ya da Mıgırđıç'ı, Arusyag, Arşaluys veya Ardemis'i algılayamayan, bu nedenle de "Neee, anlamadım, bir daha söyle!" diyen öğretmenlerimize adlarımızı yüzümüz al al, avuçlarımızın içi terleyerek, sanki suçluymuşuz gibi tekrarlarırken, sıra arkadaşlarımızın kıkırdayıp gülmeleri, alaylı bakışları yüzünden ezilip kahrolurken, o günlerin ardından, şimdi bu diyarlarda neden hâlâ adlarımızı aynı çekingenlikle, boynumuzu bükerek, yere bakarak fısıldıyorduk? Üstelik "Neee, anlamadım, bir daha söyle!" demeden, isimlerimizi yanlışsız, aynen tekrarlayan bu "başöretmen"ın karşısında yine kendimizi biçare hissederken, bu kez de acaba bir yetimhanenin körpe yüreklerimizi ezen cenderesine mi tıklıp kalmıştık?

Kim bilir...

Koltuğuna oturan müdürün çatlak, kalın bir camla örtülü ahşap masasının üzerindeki kalemlerin, kitapların, kâğıtların yanı sıra, bir de Diyarbakır Dağ Kapı'daki Şehir Sineması'nda seyrettiğimiz filmlerde "esas oğlan"ın, sevdiği kızla alooo diye başlayan konuşmasından tanıdığımız telefon denen siyah makinenin yanında, en az onun kadar dikkat çekici, oval, cilalı bir ağaç parçası üzerinde kazınmış bir yazı göze çarpıyordu:

Arşaluys Sarkisyan...

Altı kişilik kafilemiz içinde bileti Lice'den İstanbul'a kesilen, buralara okumak, "adam olmağ" için gelen ve kara trende adının Sarkis olduğunu öğrendiğimiz yol arka-